

LŽTKC nariai:

LIETUVOS HELSINKIO GRUPĖ

Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius
atstovauja:
Tarptautinei Helsinkio
žmogaus teisių federacijai
IHF (reformuojama)
www.ihf-hr.org

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJA

Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius
atstovauja:

Tarptautinei žmogaus teisių gynimo
lygų federacijai
FIDH (būstinė Paryžiuje)
www.fidh.org
Europos žmogaus teisių asociacijai
AEDH (būstinė Briuselyje)
www.aedh.eu

PILIEČIŲ GYNIMO PARAMOS FONDAS

Sobaudžiaus g. 96, Vilnius, LT-11342
(Europos Tarybos asocijuotas narys)

ASOCIACIJA NEPARTINIS DEMOKRATINIS JUDĖJIMAS

Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNIMO ASOCIACIJA

Laisvės al. 97-6, LT-44291 Kaunas

Lietuvos aukštųjų mokyklų profesinių sąjungų susivienijimui

Kauno technologijos universitetui

Kopijos:

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkei Loretai Graužinienei

Lietuvos Respublikos Seimo frakcijoms

Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Algirdui Butkevičiui

Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijai

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ KOORDINAVIMO CENTRO (LŽTKC) PAPILDOMOS IŠVADOS

2016 m. balandžio 15 d.

Dėl galimų žmogaus teisių pažeidimų Kauno technologijos universitete

2015 metais į Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centrą (LŽTKC) kreipėsi Lietuvos aukštųjų mokyklų profesinių sąjungų susivienijimas (LAMPSS), prašydamas pateikti išvadą dėl Kauno technologijos universiteto (KTU) 2015 m. spalio 1 d. rektoriaus patvirtinto „Komunikacijos krizės metu Kauno technologijos universitete tvarkos aprašo“ (toliau – Aprašas) žmogaus teisių ir laisvių aspektu.

2016 m. sausio 26 d. LŽTKC jas pateikė, pažymėdamas, kad KTU rektoriaus įsakymu patvirtinto Aprašo ir jo priimtų nuostatų suvaržyti KTU darbuotojų ir akademinės bendruomenės narių teises bei laisves (žodžio, minties, įsitikinimų, informacijos) ir prieštarauja kai kurioms KTU Statuto nuostatom.

2016 m. kovo 8 d. LAMPSS raštu Nr. 16-08 pakartotinai kreipėsi į Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociaciją (LŽTKC narę), prašydamas atlikti ekspertinį vertinimą naujo Aprašo, patvirtinto KTU 2016 m. sausio 26 d. rektoriaus įsakymu 2016-01-26 Nr. A-26.

Prašyme LAMPSS nurodo, kad kol vyko 2015 10 01 patvirtinto Aprašo ekspertinis vertinimas, KTU administracija parengė ir rektoriaus įsakymu patvirtino naują Aprašą. Jame teigiama, kad diegiama tvarka, nepažeidžia jokių teisių, kad Aprašu siekiama kilnių tikslų. Tačiau LAMPSS nuomone, Apraše yra vienas kitam prieštaraujančių teiginių, kai kurie jų pažeidžia žmogaus teises.

Išnagrinėjęs LAMPSS pateiktą KTU administracijos 2016-01-26 įsakymu Nr. A-26 patvirtintą naująjį Komunikacijos krizės metu KTU tvarkos aprašą, Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras konstatuoja:

1. Aprašo I skyriuje nurodoma, kad Aprašas skirtas <tik komunikacijos suvaldymui esančios ar gresiančios krizės metu, jame neapimama visų piliečių teisė laisvai reikšti savo nuomonę įvairiais gyvenimo klausimais> (2 str.). Taip pat nurodoma, jog <Aprašas taikomas tik kilusių ar gresiančių krizinių situacijų faktiniams duomenims ir informacijai, kuri teikiama Universiteto vardu>(4 str.), <Aprašas neriboja Universiteto bendruomenės narių saviraiškos laisvės ir teisės reikšti savo nuomonę> (5 str.).
2. Apraše krize yra laikomi <Universiteto atstovų veiksmai, galintys sukelti Universiteto bendruomenės narių ar trečiųjų asmenų nepasitenkinimą ir pakenkti Universiteto įvaizdiui> (10.3 str.) Tame pačiame Aprašo straipsnyje nurodomi veiks-

niai, kurie gali sukelti, pvz., trečiųjų asmenų nepasitenkinimą: tai neteisėtas kompromituojančios informacijos, susijusios su Universiteto veikla atskleidimas, finansinis skandalas, viešas konfliktas, įstatymus ar bendras etikos normas pažeidžiantis elgesys ir pan.

3. Aprašo 10.5 str. nurodoma, kad krize gali būti laikomas < **bet koks įvykis ar veiksmas, galintis turėti neigiamos įtakos** Universiteto **įvaizdžiui**, į kurį įtraukiami žiniasklaidos, valdžios ar teisėsaugos institucijų atstovai...>. Taip pat <**konkurentų, trečiųjų asmenų veiksmai** ar bet kuris kitas įvykis, kuris nutiko ir nėra paviešintas arba staiga tapo viešas ir **gali turėti neigiamos įtakos** Universiteto **įvaizdžiui viešojoje erdvėje**(10.6 str.)

LŽTKC atkreipia dėmesį, kad pagal Aprašo 14 straipsnį, krizės arba krizinės situacijos pirminis vertintojas yra Rinkodaros ir komunikacijos direktorius, <kuris sprendžia, ar veiksmai koordinuojami Viešosios komunikacijos skyriaus lygmeniu, ar kviečiama Komunikacijos valdymo krizės metu grupė>. Pastarąją taip pat sudaro išskirtinai KTU administracija: <Universiteto rektorius, vykdomasis direktorius, rinkodaros ir komunikacijos direktorius (grupės vadovas), RsV atstovas, Teisės skyriaus vadovas, žmogiškųjų išteklių direktorius (15 str.)>.

Tokiu būdu nustatyti krizinę situaciją ar nuspręsti, kokie Universiteto bendruomenės atstovų veiksmai gali sukelti trečiųjų asmenų nepasitenkinimą ir pakenkti arba koks įvykis ar veiksmas gali turėti neigiamos įtakos Universiteto įvaizdžiui, gali tik KTU administracija, o tai nesiderina su KTU Statuto 21 str. nuostata, kurioje nurodoma, jog suteikiama <teisė dėstytojams, mokslo darbuotojams ir studentams dalyvauti Universiteto savivaldoje šiame statute nustatyta tvarka (4 p.)>.

Kita vertus, nors Aprašo I skyriuje deklaruojama, kad Aprašas neapima visų piliečių teisės laisvai reikšti savo nuomonę įvairiais gyvenimo klausimais, jame yra įtvirtina absoliuti KTU administracijos teisė spręsti, kas yra **klaidinanti** arba neteisėta **kompromituojanti informacija, etikos normas pažeidžiantis elgesys**, galintis pakenkti KTU įvaizdžiui. Dėl to daugelis Aprašo teiginių prieštarauja vieni kitiems.

Pažymėtina, kad Apraše krizinės situacijos veiksmų sąrašas nėra baigtinis, jis užbaigiamas trumpiniu „pan.“ (panašiai). Akivaizdu, jog aiškiai neapibrėžtos sąvokos ir nebaigtinis krizinių situacijų sąrašas leidžia laisvai interpretuoti bet kokią KTU bendruomenės atstovų kritiką KTU administracijos atžvilgiu, pastarajai leidžiant tapatinti ją su grėsme Universiteto įvaizdžiui. Tokiu būdu minėtos Aprašo nuostatos KTU administracijai suteikia neribotas teises ir įgalina ją imtis įvairiausių priemonių KTU bendruomenės narių teisėms suvaržyti.

Diskutuotina žmogaus teisių požiūriu išlieka Aprašo 11 str. nuostata, įpareigojanti kiekvieną Universiteto bendruomenės narį, bet kokiomis priemonėmis gavusį informacijos iš kitų Universiteto bendruomenės narių, taip pat trečiųjų asmenų, žinančių arba numanančių apie krizinę situaciją, imtis veiksmų, numatytų Aprašo IV skyriuje, o būtent: <visa **informacija raštu turi būti suderinta** su Viešosios komunikacijos skyriumi ir **privalo būti raštu** <...> **patvirtinta** Viešosios komunikacijos skyriaus vadovo> (27 str.). Analogiškai įpareigojanti yra Aprašo 28 straipsnyje, draudžiantys <komentuoti su krize susijusius klausimus ir **teikti informaciją žodžiu/atsakinėti į el. laiškus įvairioms tikslinėms auditorijoms bei žiniasklaidai**>, nes tai gali daryti tik Universiteto RsV atstovas. <**Visais atvejais visa teikiama informacija privalo būti patvirtinta** Viešosios komunikacijos skyriaus vadovo arba Rinkodaros ir komunikacijos direktoriaus>.

Abejotina žmogaus teisių požiūriu Aprašo 30 str. nuostata: <**Kiekvienas Universiteto bendruomenės narys, sulaukęs tiesioginio klausimo**, galimai susijusio su krize, jos faktiniais duomenimis, bet kokiomis priemonėmis ir kanalais **iš žiniasklaidos atstovų** ar kitų institucijų atstovų arba bet kurių kitų trečiųjų asmenų, **privalo atsisakyti komentuoti** paaiškindamas, kad, remiantis Universiteto nustatyta tvarka, komunikacijai Universiteto vardu yra paskirtas Universiteto RsV atstovas>.

Nors 30 Aprašo straipsnyje nurodoma, jog pastaroji nuostata <negalioja asmens teisei reikšti savo nuomonę ir įsitikinimus, taip pat prievolei teikti atsakymus ar atlikti kitus veiksmus, kaip tai numatyta Lietuvos Respublikos įstatymuose>, akivaizdu, kad bet kurio KTU bendruomenės nario nuomonė,

prieštaraujanti KTU administracijos įsitikinimams, negali būti paviešinta žiniasklaidoje be KTU administracijos sutikimo. O tai nesuderinama su asmens žodžio ir įsitikinimų laisve.

Galiausiai diskredituojanti akademinės bendruomenės nario elgesį yra Aprašo 32 str. nuostata, įpareigojanti, pvz., dėstytoją, profesorių ar kitą akademinės bendruomenės narį <sulaukus bet kokio klausimo, susijusio su esama ar galima krize (trečiųjų asmenų veiksmais, klaidinančia arba kompromituojančia informacija ir pan.)> rinkti informaciją apie besikreipiantį asmenį (sužinoti jo vardą, pavardę, atstovaujamą įstaigą, kontaktinę informaciją, kreipimosi pobūdį) ir perduoti ją KTU administracijai (Universiteto RsV atstovui).

LŽTKC pažymi, kad nepaisant teisėtų KTU administracijos interesų ir lūkesčių, Aprašas negali panaikinti kiekvienam piliečiui ir KTU bendruomenės nariui, Lietuvos Respublikos Konstitucijos garantuojamos žodžio ir įsitikinimų laisvės, kuri <negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus teisėms, gaubiančioms privatumą, gyvenimą, orumą ir garbę, konstitucinio žodžio laisvės (Lietuvos Konstitucijos 25 str.). Ši pamatinė nuostata įtvirtinta ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsnyje. Taigi KTU administracijai, skirtingai nei teisėtvarkos institucijoms, įstatymas nesuteikia teisės spręsti, kada atsiranda būtinybė riboti KTU bendruomenės nario konstitucinę žodžio ir įsitikinimų laisvę.

IŠVADA: Įvertinęs KTU administracijos patvirtintą naująjį Komunikacijos krizės metu KTU tvarkos aprašą, Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras konstatuoja:

1. KTU administracijos 2016-01-26 įsakymu Nr. A-26 patvirtintas naujasis Komunikacijos krizės metu KTU tvarkos aprašas pažeidžia ir suvaržo KTU darbuotojų ir akademinės bendruomenės narių pilietines teises bei laisves (žodžio, minties, įsitikinimų, informacijos laisvę) ir prieštarauja KTU Statuto 12 str. nuostatomis: Universitetas, įgyvendindamas savo veiklos tikslus, vadovaujasi demokratinės savivaldos (1 p.), atvirumo ir atskaitingumo visuomenei principais (14 p.); Statuto 20 str. nuostatai: <Universiteto akademinės bendruomenės nariams laiduojama akademinė laisvė, apimanti: minties, žodžio, pasaulėžiūros ir tikėjimo laisvę (1p.) bei Statuto 21 str. nuostatai, apibrėžiančiai teisę: dėstytojams, mokslo darbuotojams ir studentams dalyvauti Universiteto savivaldoje Statute nustatyta tvarka (4p.).
2. LŽTKC įsitikinimu, itin griežta administracijos nuostata atžvilgiu bendruomenės nario, viešai pareiškusio savo nuomonę žiniasklaidoje dėl bet kokių įvykių arba trečiųjų asmenų veiksmų, galinčių turėti neigiamos įtakos organizacijos įvaizdžiui, su tam tikromis išimtimis gali būti pateisinama banko įstaigose ar kitose komercinėse struktūrose. Tačiau Apraše numatyti asmens žodžio laisvės apribojimai negali būti taikomi akademinės bendruomenės nariams, nes tai prieštarauja Lietuvos Respublikos aukštųjų mokyklų misijai - kritiškai, inovatyviai mąstyti, ugdyti kūrybingą, išsilavinusią, orią, pilietišką, savarankišką asmenybę. Prieštarauja ir aukštųjų mokyklų savivaldos principams, kurie įgila akademinės bendruomenės atsivertus aktyviai dalyvauti aukštosios mokyklos valdyme, įtvirtina valdymo skaidrumą, atskaitomybę, teisėtumą, nešališkumą, neleidžia aukštosioms mokykloms tapti uždromis bendruomenėmis, kuriose susidarytų sąlygos interesų grupių kovai dėl įtakos ir valdžios. Galiausiai paminėtos Aprašo nuostatos prieštarauja KTU Statutui, dėl to Aprašas yra keistinas ir taisytinas.

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras:

Lietuvos žmogaus teisių asociacija
Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija
Piliečių gynybos paramos fondas
Lietuvos Helsinkio grupė
Nepartinis demokratinis judėjimas

– VYTAUTAS BUDNIKAS
– ROMUALDAS POVILAITIS
– STASYS KAUSINIS
– STASYS STUNGURYS
– KRESCENCIJUS STOŠKUS

Nurodytų asmenų pritarimą išvadoms tvirtinu:

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininkas

Romualdas Povilaitis